

JADWIGA PLEWKO

Z DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU BADAŃ NAD POLONIĄ I DUSZPASTERSTWEM POLONIJNYM KUL W LATACH 1983-1984.

Lata 1983-1984 przyniosły istotne zmiany w działalności Zakładu Duszpasterstwa i Migracji Polonijnej KUL. Pierwsza z nich dotyczy statusu tej placówki. Uchwałą Senatu Akademickiego KUL z dnia 10 III 1984 r. dotychczas istniejący Zakład został przekształcony w Instytut Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym. W ślad za tym nastąpiła również zmiana kierownika Instytutu – w marcu 1984 r. mianowano na to stanowisko ks. doc. dra hab. Stanisława Kowalczyka.

W okresie sprawozdawczym Instytut zatrudniał następujących pracowników etatowych: ks. dr Roman Dzwonkowski – adiunkt, ks. dr Piotr Taras – adiunkt, ks. dr Edward Walewander – starszy asystent (zatrudniony w okresie 11 XI 1983 – 11 XI 1984), mgr Andrzej Hałas – asystent, mgr Krystyna Ludzińska – asystent, mgr Jadwiga Gach – dokumentalista, mgr Jadwiga Plewko – dokumentalista, mgr Anna Zajac – dokumentalista (zatrudniona do 30 IX 1984 r.).

Instytut posiada również grono współpracowników, w skład którego wchodzi obecnie: ks. dr Józef Bakalarz, ks. doc. dr hab. Władysław Prężyna, ks. dr Anzelm Weiss (członkowie Zarządu Instytutu) oraz ks. prof. dr hab. Bolesław Kumor, prof. dr hab. Jan Turowski, ks. dr Anastazy Nadolny.

PROGRAM NAUKOWO-BADAWCZY

Instytut Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym przejął zasadniczy program badań naukowych Zakładu Duszpasterstwa i Migracji Polonijnej. Koncentruje się on głównie wokół problematyki duszpasterstwa polskiego w ośrodkach polonijnych w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie. Kontynuowane są rozpoczęte wcześniej badania zmierzające do przygotowania *Słownika geograficzno-historycznego polskich parafii katolickich w Kanadzie i USA*. Aktualnie przygotowwany jest tom obejmujący teren Kanady. Sporządzona kartoteka placówek parafialnych (w ujęciu historycznym i współczesnym) oraz punktów pozaparafialnych duszpasterstwa polskiego w Kanadzie wskazuje na około 180 placówek. Aktualne zasoby archiwalne Instytutu obejmują swym zakresem część z tych parafii. Materiały te są rezultatem kwerendy dokonanej przez kierownika Zakładu Duszpasterstwa i Migracji Polonijnej doc. dra hab. Czesława Blocha i dwoje pracowników tego Zakładu – mgra J. Plewko i mgra A. Hałasa na terenie Kanady i USA w 1982/83 r. Brakujące materiały archiwalne są uzupełniane poprzez kwerendy w Archiwum Akt Nowych i Bibliotece Narodowej oraz w archiwach zgromadzeń zakonnych w kraju. Ukończenie badań wymaga uzupełnienia ich drogą szczegółowej kwerendy w parafiach polskich na terenie Kanady.

Instytut postanowił kontynuować rozpoczęte prace nad zredagowaniem elementarza do początkowej nauki języka polskiego dla dzieci z krajów strefy angielskojęzycznej. Prace te prowadzi: dr Władysław Makarski (polonista) i mgr Krystyna Ludzińska (anglistka). Przygotowano już pierwszy z trzech planowanych tomów. Podręcznik – obok materiału gramatycznego i językowego – uwzględniła szeroko treści religijne i narodowo-patriotyczne. Każda jednostka lekcyjna zawiera część gramatyczną, ćwiczeniową oraz zabawowo-ruchową wraz z ilustracjami. Elementarz przeznaczony jest głównie dla środowisk polonijnych Stanów Zjednoczonych i Kanady, w których działają szkoły polskie.

BADANIA INDYWIDUALNE PRACOWNIKÓW INSTYTUTU

W okresie 1983-1984 członkowie Instytutu prowadzili prace badawcze na terenie kilku krajów osiedlenia Polaków, zbierając materiały do rozpraw i publikacji z zakresu życia społecznego, religijnego, kulturalnego środowisk polskich.

Wspomniany wyżej wyjazd do USA i Kanady doc. Cz. Blocha był okazją do zebrania archiwaliów z zakresu problematyki pomocy Polonii amerykańskiej dla Polski w okresie I i II wojny światowej, formowania polskich oddziałów wojskowych w Ameryce w I i II wojnie światowej oraz monografii o generale Władysławie Sikorskim.

Mgr Andrzej Hałas opierając się na zebranych także w trakcie pobytu w USA i Kanadzie materiałach przygotowuje rozprawę doktorską na temat: *Rozwój ideologii i doktryny Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego w Ameryce w perspektywie ekumenicznej*.

Pobyt w Kanadzie mgr Jadwigi Plewko umożliwił uzupełnienie kompletowanych materiałów na temat działalności organizacji polonijnych w tym kraju.

Na terenie USA, głównie w środowisku Polonii w Detroit, prowadził od października 1982 do czerwca 1983 r. prace badawcze ks. dr Piotr Taras. Tematem jego poszukiwań były problemy zachowania tożsamości kulturowej Polonii amerykańskiej, a ich rezultaty stanowią podstawę przygotowywanej pracy habilitacyjnej.

W okresie sierpień – wrzesień 1983 r. na terenie Francji i Wielkiej Brytanii przebywał ks. dr Roman Dzwonkowski. Celem pobytu we Francji było zebranie materiałów źródłowych do referatu *Polska prasa religijna we Francji 1923-1983* przygotowywanego na sesję naukową organizowaną przez Uniwersytet w Lille. Celem jego wyjazdu do Wielkiej Brytanii była kwerenda w archiwum Instytutu Historycznego im. Generała Władysława Sikorskiego w Londynie uzupełniająca źródła do przygotowywanej rozprawy habilitacyjnej na temat polskiej opieki religijnej we Francji w latach 1909-1939.

W dniach 1-23 IV 1984 r. na terenie Republiki Federalnej Niemiec (Hamburg, Hannover) przebywał ks. dr Edward Walewander; owocem tego pobytu jest przygotowany artykuł *Katolicyzm polonijny w RFN z bliska – spostrzeżenia i refleksje*.

W ciągu 2 lat (lipiec 1982 – sierpień 1984) pracownik Instytutu mgr Anna Zając zatrudniona była czasowo w Instytucie im. Generała Władysława Sikorskiego w Londynie. Przedmiot jej prac i zainteresowań był dwójaki: zebrała materiały historyczne i współczesne dotyczące polskich parafii funkcjonujących w Londynie oraz archiwalia traktujące o udziale Polonii w walkach II wojny światowej.

Na uwagę zasługują także badania nad polonijnymi placówkami duszpasterskimi prowadzone przez niektórych współpracowników Instytutu. W lipcu i sierpniu 1984 r. prace takie na terenie Francji prowadził ks. dr J. Bakalarz, odwiedzając m.in. Polską Misję Katolicką i Instytut Katolicki w Paryżu oraz parafię polonijną w Abscon.

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA INSTYTUTU

W październiku 1984 r. ustalony został nowy skład redakcji wydawanych przez Instytut *Studiów polonijnych*. Redaktorem naczelnym został ks. doc. S. Kowalczyk, sekretarzem redakcji ks. dr R. Dzwonkowski. W skład kolegium redakcyjnego wchodził ponadto: ks. dr J. Bakalarz, ks. prof. B. Kumor, ks. dr A. Nadolny, ks. dr P. Taras (dotychczasowy sekretarz redakcji) oraz prof. J. Turowski.

W okresie 1983-1984 redakcja skierowała do opracowania technicznego i druku VI, VII i VIII tom *Studiów polonijnych*. Na ukończenie druku oczekuje zbiorowa praca powstała z inicjatywy dawnego Zakładu pt. *Jan Paweł II a Polonia w świecie* zawierająca materiały z sympozjum odbytego na KUL w listopadzie 1981 r., przemówienia Ojca św. do Polonii w różnych krajach świata oraz szereg ilustracji ze spotkań papieża z Polonią. W Redakcji Wydawnictw KUL ukazała się praca Danuty Mostwin o tematyce psycho-społecznej emigracji polskiej w USA pt. *Trzecia wartość*, zaś w Wydawnictwie TN KUL drugie wydanie pracy zbiorowej *Wkład Polaków do kultury świata*. Niebawem ukaże się drukiem publikacja zbiorowa redagowana przez ks. J. Bakalarza pt. *Środowiska współczesnej Polonii w świecie*. Instytut zgłosił również do planu wydawniczego Towarzystwa Naukowego KUL na rok 1985 pozycję ks. A. Nadolnego *Duszpasterstwo polskie w Austrii 1801-1981*.

SYMPOZJA NAUKOWE

Ze względu na liczne wyjazdy zagraniczne pracowników Zakładu (Instytutu) w ciągu ostatnich 2 lat odbyło się tylko 1 sympozjum. Zorganizowano je w dniach 21-23 XI 1983 r., a poświęcone było zagadnieniom roli organizacji polonijnych w utrzymaniu tożsamości etnicznej Polonii. Była to największa z dotychczas organizowanych przez Zakład Duszpasterstwa i Migracji Polonijnej KUL sesji naukowych. Zgromadziła ona około 100 uczestników w tym 9 gości zagranicznych – z Kanady, USA i RFN; wygłoszono na niej ponad dwadzieścia referatów i komunikatów. Materiały z sesji ukażą się drukiem w IX tomie *Studiów polonijnych*.

Instytut przystąpił do przygotowywania kolejnego sympozjum, które zaplanowane jest na maj 1985 r. Temat jego brzmi: *Polonijne środki społecznego przekazu (tożsamość etniczna i życie religijne Polonii)*.

WIZYTY GOŚCI ZAGRANICZNYCH

Z inicjatywy Instytutu (Zakładu) odbyły się w minionym okresie dwa interesujące odczyty prelegentów z zagranicy. Pierwszy z nich wygłosił prof. Wincenty Chrypiński z University of Windsor (Kanada). Tytuł referatu brzmiał: *Refleksje o Polonii amerykańskiej*.

5 IV 1984 r. Instytut gościł prof. C. Lafebre'a z Holandii z odczytem *Friede in Europe and in der ganzen Welt*.

Ponadto krótkie wizyty w Instytucie złożyli: ks. Emil Altmajer z Brooklyn, N.Y. – Stany Zjednoczone (czerwiec 1984), senator Stanley Haidasz z Ottawy – Kanada (październik 1984), Konsul Generalny Kanady w Warszawie (październik 1984) oraz inż. Jerzy Kulczycki – prezes Towarzystwa Przyjaciół KUL w Wielkiej Brytanii (listopad 1984).

ODCZYTY PRACOWNIKÓW INSTYTUTU

Zainteresowania pracowników i współpracowników Instytutu różnymi aspektami życia Polonii zaowocowały ich udziałem z referatami i odczytami na wielu sesjach w środowiskach nau-

kowych w kraju i zagranicą. W dniach 14-15 II 1983 r. w symposium na temat *Oblicze współczesnej emigracji polskiej* zorganizowanym przez Wyższe Seminarium Duchowne Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej w Poznaniu z ramienia Zakładu Duszpasterstwa i Migracji Polonijnej KUL udział wzięli: ks. R. Dzwonkowski (z referatem *Ideowe oblicze współczesnej Polonii francuskiej*), K. Ludzińska (*Charakterystyka kulturowa grupy polskiej w Wielkiej Brytanii*), J. Plewko (*Współczesne oblicze społeczności polskiej w Kanadzie*).

Na sesji nt. *Ewangelizacja emigracji polskiej* zorganizowanej także przez Towarzystwo Chrystusowe w lutym 1984 r. referat *Rola świeckich w ewangelizacji Polonii* wygłosił A. Hałas.

Ks. E. Walewander w ramach pracy Towarzystwa Polsko-Austriackiego w Lublinie wystąpił w styczniu 1984 r. z odczytem *Rola Polaków w życiu Austrii w 2 poł. XIX w.*, natomiast w kwietniu 1984 r. podczas swego pobytu wśród Polonii Hamburga wygłosił on prelekcję *Rola Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego na tle sytuacji Kościoła w Polsce*.

W trakcie pobytu w Wielkiej Brytanii w kwietniu 1984 r. ks. R. Dzwonkowski wygłosił w Domu Polskim w Glasgow odczyt pt. *Jan Paweł II a Polonia w świecie*. W listopadzie 1984 r. ks. Dzwonkowski wystąpił z referatem *La presse religieuse polonaise en France 1923-1983* na sesji naukowej poświęconej polskiej prasie we Francji 1918-1984, zorganizowanej przez Centre d'Etude de la Culture Polonaise przy Uniwersytecie w Lille.

W minionym okresie ks. P. Taras dwukrotnie wziął udział w sesjach naukowych o tematyce polonijnej zorganizowanych w kraju. 28 V 1984 r. przedstawił referat *Szkoła polonijna w systemie społecznego działania* na symposium na temat oświaty polonijnej zwołanym przez Polonijne Centrum Kulturalno-Oświatowe UMCS w Lublinie. Natomiast na sesji *Kultura skupisk polonijnych* zorganizowanej w Warszawie z inicjatywy PAN i Biblioteki Narodowej wygłosił on referat pt. *Rola tradycji w utrzymaniu tożsamości kulturowej Polonii*.

NAGRODA IM. FRANCISZKA SKOWYRY

Od 1980 r. Zakład dysponował nagrodą im. Franciszka Skowryry ufundowaną w USA, a przyznawaną corocznie za najlepsze prace naukowe z dziedziny historii, problematyki polonijnej i religijnej. 15 XII 1983 r. Zakład przyznał po raz trzeci z kolei nagrodę F. Skowryry. Otrzymał ją zespół autorski pracy zbiorowej pod redakcją ks. Z. Zielińskiego pt. *Życie religijne w Polsce pod okupacją hitlerowską 1939-1945*. Począwszy od marca 1984 r. nagroda pozostaje do dyspozycji Komisji działającej poza Instytutem Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym.